

A JAPÁN FILM PROBLÉMÁI

A második világháború a japán tömegek amúgy is alacsony élet-színvonalát katasztrófa-lisan csökkentette. A háború befejeztével, amikor a rombolás és atom-bombák után az ország kezdett felocsúdni és az emberek nekiláttak a sebek begyógyításához, elemi erővel jelentkezett az igény a feledést segítő szórakozásra. Az emberek anyagi lehetőségei csak az olcsó szórakozást engedték meg és ezt a mozi jelentette.

A császári — milita-rista önkényuralmat fel-váltó polgári demokrá-cia a múlthoz képest szélesebb fejlődési lehe-tőséget biztosított a filmművészetnek, amit a tömegek szórakozást kereső igénye is alátá-masztott. Az akkor 90 millió ország szórako-zás-éhsége egyszerű elhelyezési lehetőséget jelentett mindenfajta filmnek. Sok, művészi

érték nélküli, közepsze-rű film készült és ke-rülhetett bemutatásra. Az emberek menekültek a múlttól jelenük si-várságától, nem válo-gattak és mindent meg-néztek. A filmek telt házak előtt peregtek. A telt házakhoz hozzáse-gített az is, hogy a film-színházak fele a hábo-rú alatt elpusztult.

A különféle területek-ről, például a hadipar-

ból kiszorult tőke a filmiparba ment át, te-hát tőkehiány nem gá-tolta a fejlődést, éppen ellenkezőleg. 1945-től 1950-ig a mozihálózat újjáépítése megtörtént, a mozik száma ismét el-érte a háború előtti-t. De az olcsó szórakozást kereső igény fennállott, sőt nőtt és a tőke gyor-san alkalmazkodott eh-hez. 1955-re a mozik száma a háború előtti-

A »Gyilkos bálna« Kaneto Shindo, a »Kopár sziget« rendezőjének forgatóköny-véből készült

Jelenet »Az a fickó meg én«
című filmből

nek már a duplája és 1960-ra elérte a 7473-at.

Hasonló ütemben nőtt a gyártott filmek száma. A háború előtt Japánban évente mintegy 70 filmet készítettek. Ez a szám 1950-re 215-re emelkedett, 1952-ben megközelítette a 300-at, de 1954-ben már a 400-at, azaz naponta több, mint egy film készült. 1960-ban elérték a csúcst: 547 filmet gyártottak, a világon a legtöbbit.

A japán filmvállalatok egymás közötti éles konkurenciája arra kényszerítette a forgal-

»Szerencsejáték a tengerben«. Rendező Koreyoshi Kurahara

»Egy éjszaka Hongkongban« — Yasuji Chiba filmje

mazókat és mozitulajdonosokat, hogy egy előadásban két filmet mutassanak be. Ez a gyakorlat egy ideig elég általánossá vált és természetesen visszahatott a gyártás mennyiségére.

Az 1950-es évek végéig a gyártók és forgalmazók számára ez a kedvező állapot zavartalan volt, de az 1953-ban elkezdett televíziós adások a mozijövedelmeket már alaposan csökkenteni kezdték. A televíziótulajdonosok száma az alig néhány ezerről 1962-re elérte a 11 milliót. A TV tehát rövid néhány év alatt csatát

nyert. A vesztes pedig a film volt. Ez számokban így jelentkezett: 1958-ban még 1 milliárd 127 millió volt a nézők szá-

ma, azaz havi egy mozilátogatás a teljes felnőtt lakosságot tekintve. Két év alatt ez a szám 863 millióra csökkent, a múlt évben pedig 700 millióra. A mozik számának alakulása is mutatja a válság alakulását: a már említett 7473 mozi 1962-re 6808-ra csökkent, azaz 1960-tól naponta majdnem két mozit zártak be az országban.

A filmgyártásban levő tőke most természetesen mindent elkövet, hogy profitját mentse. Megkezdte a bezárt mozik és a csökkentett kapacitással dolgozó filmgyárak alkalmazottainak elbocsájtását. Ugyanakkor műszaki fejlesztéssel igyekezik pozícióit visszanyerni. A filmgyárak berendezéseit modernizálja, a fekete-fehér filmek rovására egyre több és valóban kitűnő minőségű színes filmet gyárt. (1961-ben még csak 47%-a az összes filmek-

Keigo Kimura filmje: »A hosszújú öreg«

nek volt színes, 1962-ben már közel 80%-a.) Növelték a filmek szélességét (70 mm) és hosszát három, sőt három és fél órai vetítési időre. Növelték a légkondicionált mozik számát, üzletsorokat építettek a mozik köré, hogy ezzel is a szó szoros értelmében közelebb hozzák a tömegeket a mozikhoz. Egyes mozikat kabarékkal kapcsoltak össze, másokat gyógyforrásokhoz telepítettek.

A néhány valóban jelentős, és a világszínvonal élén járó japán film mellett sok a tartalmatlan, a szexualitásra alapozott film, az álromantikus, szirupos szerelmi történet, a grand guignol, a fantasztikus Hold- és Marslakó film. És kevés a mai japán életéről, a tömegek problémáiról, a társadalom helyzetéről szóló film. Holott a dolgozók tisztánlátása nehéz életkörülményeik okainak felismerése egyre nő s így ízlése és igénye a jobb, haladóbb filmek iránt ugyancsak erősödik. Ezt az igényt pedig a jelen japán filmgyártás nem elégíti ki. A haladó művészek számára anyagi és gyártási lehetőségek alig állnak rendelkezésre, rendkívül nehéz körülmények között dolgoznak. Ez tehát a válság másik oka. További ok, hogy a mozihelyárokat éppen a válság okozta profitveszteségek ellensúlyozására az utóbbi években jelentősen emelték. (1958-tól 1962-

ig mintegy 40%-kal.) A filmgyártók és forgalmazók Japánban állandóan azt emlegetik, hogy az egy mozilátogatóra eső bevétel még mindig kevés és a legtöbb nyugati országban magasabb. Ez igaz, mert például az Egyesült Államokban az egy látogatóra eső bevétel a japánnak kb. háromszorosa, de azt már nem tesszük hozzá, hogy a japán dolgozók életszínvonalja csak hozzávetőleges összehasonlítás alapján is az amerikaiaknak mintegy egyharmada. A mozilátogatás Japánban tehát még viszonylag is, drága mulatsággá vált.

A japán filmipar a nehézségekből kivezető megoldást politikai és társadalmi adottságokból következően olyan

utakon keresi, amelyek legfeljebb átmeneti eredményeket hozhatnak. Például adócsökkentés elérése, az export fokozása, még fényűzőbb kiállítás, új sztárok stb. Különösen az export növelésétől várnak valamiféle csodát. Még ha sikerülne is a témabeli és nyelvi korlátok ellenére a japán filmexport további növelése, ez alapvető megoldást nem hozhat, mert a japán film igazi piaca Japánban van. Jó néhány filmjük külföldön, nálunk is sikert aratott és a szocialista tábor piacot jelent haladó filmjeiknek a jövőben is, de a televízióval folyó csatát elsősorban otthon, Japánban kell megnyerniük.

CSILLAG MÁTYÁS